

Sygn. akt I ACa 198/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Beata Kozłowska

Sędziowie: Roman Dzięczek (spr.)

del. Dagmara Olczak – Dąbrowska

Protokolant: Szymon Hałasa

po rozpoznaniu w dniu 22 października 2020 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa K. R. i K. S. (1) (poprzednio – S.)

przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

na skutek apelacji powodów i pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 20 grudnia 2019 r., sygn. akt I C 507/18

- 1. prostuje oczywistą omyłkę pisarską w wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2019 r., sygn. akt I C 507/18, w oznaczeniu nazwiska powódki w ten sposób, że w miejsce „S.” wpisuje „S. (1)”;**
- 2. zmienia zaskarżony wyrok w punktach pierwszym i trzecim oraz w punkcie drugim w części w ten sposób, że zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz K. R. i K. S. (1) kwoty po 74 440,09 zł (siedemdziesiąt cztery tysiące czterysta czterdzieści złotych i dziewięć groszy) za jednoczesnym zaoferowaniem zwrotu przez K. R. lub K. S. (1) na rzecz (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. kwoty 527 800 zł (pięćset dwadzieścia siedem tysięcy osiemset złotych) oraz zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz K. R. i K. S. (1) kwoty po 4108,50 zł (cztery tysiące sto osiem złotych i pięćdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;**
- 3. oddala apelację powodów w pozostałej części oraz apelację pozwanego w całości;**
- 4. zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz K. R. i K. S. (1) kwoty po 3200 zł (trzy tysiące dwieście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

Dagmara Olczak – Dąbrowska Beata Kozłowska Roman Dzięczek

Sygn. akt I ACa 198/20

UZASADNIENIE

W dniu 27 kwietnia 2018 roku K. R. i K. S. (1) (poprzednio S.) skierowali przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W. pozew, w którym wnieśli o:

1. ustalenie, na podstawie art. 58 k.c. lub 385⁽¹⁾ § 1 k.c., że postanowienia zawarte w § 1 ust. 3, § 1 ust. 3A, § 1 ust. 7A, § 1 ust. 7C, § 3 ust. 3, § 3 ust. 4, § 4 ust. 4, § 4 ust. 5, § 7, § 11 ust. 2, § 11 ust. 4 umowy z 1 sierpnia 2008 roku o nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF są nieważne bądź bezskuteczne wobec nich ponieważ są sprzeczne z prawem, rażąco naruszają zasady współżycia społecznego, dobre obyczaje oraz interesy powodów;
2. ustalenie, na podstawie art. 384 § 1 k.c. bezskuteczności „Regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...)”, o którym mowa w § 26 umowy, z uwagi na nieprzedstawienie go powodom;
3. ustalenie, że indeksowanie kredytu objętego umową do franka szwajcarskiego oraz ustalanie wysokości każdej ze spłat jako równowartości wymaganej spłaty wyrażonego w walucie CHF jest nieważne, spłata kredytu objętego umową nastąpić powinna w złotych polskich, w ratach równych, z zachowaniem oprocentowania stosowanego przez bank;
4. zasądzenie na ich rzecz od pozwanego solidarnie kwoty 148 880,19 złotych lub o zasądzenie na rzecz każdego z powodów kwot po 74 440,09 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty - tytułem zwrotu nienależnie pobranych świadczeń przez pozwanego w wyniku zastosowanej indeksacji w okresie od dnia uruchomienia kredytu do 15 grudnia 2016 roku oraz z tytułu nienależnie pobranych świadczeń przez pozwanego w związku ze stosowanymi ubezpieczeniami za okres od zawarcia umowy kredytu do 15 marca 2018 roku;
5. zasądzenie na ich rzecz od pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, w kwocie równej trzykrotności tych kosztów, w związku z zawilnością i stopniem skomplikowania sprawy (pozew – k. 3-23).

W uzasadnieniu pozwu wskazali także m.in., że ich zdaniem Umowa powinna być uznana za nieważną w całości, na podstawie art. 58 k.c. (k. 22)

(...) S.A. wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Podniósł również zarzut przedawnienia roszczeń wymagalnych dawniej niż 3 lata przed skutecznym wniesieniem pozwu. Zarzucił brak interesu prawnego w zakresie powództwa o ustalenie. Stwierdził, że umowa nie była zawierana z konsumentem, ponieważ K. R. prowadził działalność gospodarczą pod firmą (...) (odpowiedź na pozew – k.140-289).

Pismem z 25 kwietnia 2019 roku swój pogląd w sprawie przedstawił Rzecznik Finansowy. Stwierdził on, że kredyt udzielony został w PLN i miał być spłacany w PLN. Indeksacja wynikająca z umowy, prowadząca do zmiany wysokości świadczenia w zależności od kształtowania się waluty obcej (CHF), stanowi w istocie wariant waloryzacji uregulowanej w art. 358⁽¹⁾ § 2 k.c. Klauzule waloryzacyjne oraz klauzule (...) mają charakter blankietowy, nie spełniają warunku formalnej i materialnej przejrzystości i transparentności postanowień umowy, odwołują się do miernika wartości nie mającego charakteru obiektywnego i zewnętrznego, gdyż odwołanie następuje do kursów obowiązujących u kredytodawcy. Powoduje to, że nikt, poza przedsiębiorcą, nie jest w stanie zweryfikować zasad ustalania kursów walut, a w konsekwencji rat kapitałowo-odsetkowych. Klauzule powodują pobieranie przez kredytodawcę dodatkowego zysku poprzez stosowanie niejednolitego miernika wartości. Mają charakter rozrachunkowy skoro kredytodawca w relacji z kredytobiorcą nie dokonuje kupna i sprzedaży waluty obcej-jednostronnie ustalony i pobierany zysk banku nie jest powiązany z istotą i funkcją klauzul waloryzacyjnych. Podsumowując Rzecznik Finansowy stwierdził, że klauzule waloryzacyjne oraz klauzule (...) stanowią nieuczciwe postanowienia umowne. Dodał, że roszczenia powodów przedawniają się w terminie 10 lat (stanowisko RF – k. 592-657v).

Wyrokiem z dnia 20 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że K. R. i K. S. (1) nie są związani postanowieniami umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, zawartej

w dniu 1 sierpnia 2008 r. z (...) Bank S.A. (obecna nazwa (...) S.A.), określonymi w § 7 ust. 1 i § 10 ust. 4, w zakresie zastosowania kursu kupna CHF z tabeli banku do zwaloryzowania kwoty udzielonego kredytu oraz kursu sprzedaży CHF z tabeli banku do przeliczenia rat kapitałowo-odsetkowych, oddalił powództwo w pozostałym zakresie; zasądził od K. R. i K. S. (1) na rzecz (...) S.A. w W. kwoty po 1358,50 zł (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt osiem złotych i pięćdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu i nie obciążył powodów kosztami procesu w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 30 maja 2008 roku K. R. i K. S. (1) (poprzednio S.) złożyli do (...) Banku S.A. (obecna nazwa (...) S.A.) wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego „(...)” w wysokości 527 800 zł, w walucie CHF, z przeznaczeniem na spłatę kredytu hipotecznego zaciągniętego w (...) Banku S.A. w dniu 24 września 2007 roku na zakup nieruchomości lokalowej przy ulicy (...) w W., a także na sfinansowanie opłat okołokredytowych.

Pośrednik kredytowy zapoznał K. R. i K. S. (1) z warunkami udzielania kredytów złotówkowych i kredytów złotówkowych waloryzowanych walutą obcą, a także poinformował o ryzyku związanym z kredytem waloryzowanym walutą obcą, w szczególności o ewentualnych skutkach zmiany kursu waluty w postaci wzrostu comiesięcznej raty i całego zadłużenia. Przedstawiono kredytobiorcom w pierwszej kolejności ofertę kredytu hipotecznego w polskim złotym.

W dniu 10 sierpnia 2008 roku K. R. i K. S. (1) zawarli z (...) S.A. w W. umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF.

Na mocy ww. umowy bank udzielił K. R. i K. S. (1) kredytu na refinansowanie kredytu hipotecznego przyznanego przez (...) Bank S.A. – (...) Oddział w Ł. na podstawie umowy kredytowej nr (...) z dnia 29.04.2007 r. oraz na sfinansowanie opłat okołokredytowych – w kwocie 527 800 zł, waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego (§ 1 ust. 1, 2, 3 umowy). Kredyt ma zostać spłacony w ciągu 360 miesięcy, tj. do 15 sierpnia 2038 roku (§ 1 ust. 4 umowy) w równych ratach kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 5 umowy).

Wyrażona w CHF równowartość kwoty udzielonego kredytu (527 800 zł) została określona informacyjnie na podstawie kursu kupna CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia 2 lipca 2007 roku na kwotę 166 083,13 CHF (§ 1 ust. 3A umowy).

Kwota kredytu wyrażona w walucie CHF została określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu (§ 7 ust. 1 umowy), tj. na 273 301,58 CHF.

Kredyt oprocentowano według zmiennej stopy procentowej, ustalonej jako stawka bazowa LIBOR 3M dla franka szwajcarskiego, powiększona o stałą marżę banku w wysokości 1 %. Oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym w dniu zawarcia umowy wynosiło 3,78% (§ 1 ust. 8 umowy, § 10 ust. 1 i 2 umowy).

K. R. i K. S. (1) zobowiązali się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w równych ratach kapitałowo-odsetkowych, w terminach i kwotach określonych w harmonogramie spłat sporządzonym w CHF (§ 1 ust. 5, § 11 ust. 1 umowy).

W umowie uzgodniono, że spłata kredytu nastąpi na podstawie nieodwołalnego, przez czas trwania umowy, zlecenia dokonywania przelewu z określonego rachunku bankowego (§ 6 ust. 1 umowy).

W § 11 ust. 4 umowy postanowiono, że raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.

W § 11 ust. 2 umowy postanowiono, że harmonogram spłat kredytu stanowi załącznik nr 1 i integralną część umowy i jest doręczany kredytobiorcom listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia kredytu. Harmonogram spłat jest sporządzany w CHF.

K. R. i K. S. (1) oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptowali. Oświadczyli, że są świadomi, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 29 ust. 1 umowy).

K. R. i K. S. (1) oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązujących w (...) oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptują (§ 29 ust. 2 umowy).

Kredyt zabezpieczono między innymi:

a) ubezpieczeniem spłaty kredytu w (...) S.A. na okres przejściowy do czasu przedłożenia w banku odpisu z księgi wieczystej nieruchomości, potwierdzającej prawomocny wpis hipoteki ustanowionej na rzecz banku; od ubezpieczenia pobrano prowizję w kwocie 1 055,60 zł (§ 1 ust. 7A i § 3 ust. 6 umowy);

b) ubezpieczeniem niskiego wkładu własnego w (...) S.A. Składka za 36 miesięczny okres ubezpieczenia wynosiła 3,5% różnicy pomiędzy wymaganym wkładem własnym kredytobiorców a wkładem wniesionym faktycznie przez kredytobiorców. W przypadku upływu 36 miesięcznego okresu ubezpieczenia nie nastąpiła całkowita spłata zadłużenia objętego ubezpieczeniem ani inne zdarzenia kończące okres ubezpieczenia kredytobiorcy zobowiązali się do kontynuacji ubezpieczenia i tym samym opłacenia składki ubezpieczeniowej w wysokości 3,5% od kwoty niespłaconego brakującego wkładu własnego, przy czym łączny okres ubezpieczenia nie mógł przekroczyć 108 miesięcy, licząc od miesiąca, w którym nastąpiła wypłata kredytu (§ 3 ust. 3 umowy);

c) ubezpieczeniem grupowym na życie i od niezdolności do pracy zarobkowej – nr generalnej umowy ubezpieczenia (...) – (...) S.A., którego składka jednorazowa wyniosła 1,5% kredytu (7 917 zł), a po upływie 24 miesięcy od dnia uruchomienia kredytu składka naliczana jest w wysokości określonej w Taryfie Prowizji i Opłat (...); kredytobiorcy przelali na rzecz kredytodawcy prawa z umowy ubezpieczenia na życie i od niezdolności do pracy zarobkowej a zmiana sumy ubezpieczenia w kolejnych okresach ubezpieczenia nie wymaga aneksu do umowy (§ 1 ust. 7C, § 3 ust. 4 umowy, § 4 ust. 4 i 5);

Kredyt został wypłacony w całości w dniu 7 sierpnia 2008 roku (umowa kredytu – k. 32-35, zaświadczenia – k. 36-38, 39, elektroniczne zestawienie operacji – k. 40-41, zaświadczenie o oprocentowaniu – k. 42, odpis pełny z rejestru przedsiębiorców – k.295-310, regulamin – k. 311-315v, wniosek o udzielenie kredytu – k. 316-324, wniosek cz. B – k. 325, oświadczenia – k. 327 i 328, zaświadczenie o zadłużeniu – k. 329, kopia opinii dotyczącej nieruchomości przyjętej na zabezpieczenie – k. 331, decyzja kredytowa – k. 332-334, dyspozycja uruchomienia kredytu – k. 337, potwierdzenie uruchomienia kredytu – k. 338, harmonogram spłat – k. 339-348, dowód z przesłuchania powoda – k. 671-673v, dowód z przesłuchania powódki- k. 673v-674, kopia pisma okólnego wraz z załącznikami – k. 706-711v).

(...) ustala tabele kursowe dla kredytów waloryzowanych walutą obcą każdego dnia przed otwarciem oddziałów banku na podstawie średnich notowań z rynku międzybankowego prezentowanych w serwisach internetowych (...) i (...) oraz dodaniu do średnich kursów połowy ustalonego przez zarząd banku spreadu walutowego (kurs sprzedaży) lub odjęciu od średnich kursów połowy ustalonego przez zarząd banku spreadu walutowego (kurs kupna).

Dokonując transakcji walutowych z klientami, związanymi z uruchomieniem i spłatą kredytu waloryzowanego walutą obcą, bank dokonuje transakcji przeciwstawnych na rynku międzybankowym w celu zamknięcia pozycji walutowej (Pismo (...) - k. 398-404v, „Raport dotyczący spreadów” sporządzony przez UOKiK - k. 405-424, zeznania świadka H. P. – k. 574).

W 2009 roku zmianie uległy postanowienia regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...), stanowiącego integralną część umowy kredytu. Zmiany polegały m.in. na wprowadzeniu

do ww. regulaminu w rozdziale I definicji spreadu walutowego i tabeli kursowej oraz zasad i przesłanek wyznaczania kursów walutowych i spreadu, ujętych w tabelach kursowych banku.

W dniu 1 lipca 2009 roku bank umożliwił kredytobiorcom spłatę kredytu w walucie waloryzacji poprzez zawarcie aneksu (pisma okólne wraz z załącznikami – k. 349-358, 359-362, 363-366, „Informacje dla klienta” – k. 367-368).

Od 1 kwietnia 2012 roku K. R. prowadzi działalność gospodarczą (...) polegającą w głównym stopniu na działalności artystycznej i literackiej działalności twórczej (wniosek cz.b – k. 325, wydruk z (...) k. 326).

K. R. zwracał się do (...) S.A. o potwierdzenie, że niektóre z zapisów umowy kredytowej są abuzywne. Bank w piśmie z 3 stycznia 2018 roku definitywnie wykluczył tę możliwość, stwierdzając, że wszelkie zobowiązania spłacane były i są na podstawie postanowień zgodnych z prawem, ważnej umowy łączącej strony (pismo (...) S.A. z 3.01.2018 r. – k. 127-128).

K. R. i K. S. (1) spłacają raty kapitałowo-odsetkowe w złotych polskich (elektroniczne zestawienie operacji – k. 40-41). Od 7 sierpnia 2008 roku do 8 listopada 2016 roku zapłacili bankowi nadto:

- a) kwotę 1 055,60 zł tytułem prowizji za ubezpieczenie spłaty kredytu,
- b) kwotę 8 250,04 zł tytułem składki na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego,
- c) kwotę 20 516,50 zł tytułem składki na ubezpieczenie na życie i od niezdolności do pracy zarobkowej (zaświadczenie – k. 39).

Według wyliczeń banku do dnia 15 grudnia 2016 roku kredytobiorcy spłacili z tytułu umowy kredytu odsetki w wysokości 24 390,63 CHF i kapitał w wysokości 340 669,62 CHF (zaświadczenie – k. 36-38).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie wymienionych wyżej dokumentów, których wartość dowodowa nie była kwestionowana przez strony i także Sąd nie znalazł podstaw do podważenia ich waloru dowodowego.

Za wiarygodne i korespondujące z dowodami w postaci dokumentów sąd uznał zeznania świadka H. P..

Zeznania powodów Sąd uwzględnił w zakresie, w jakim znajdują potwierdzenie w dokumentach zebranych w aktach sprawy. Sąd nie dał im wiary w zakresie w jakim powodowie zaprzeczali, ażeby bank nie przedstawił im informacji o ryzyku związanym z wahaniami kursowymi CHF i że nie była im przedstawiona oferta kredytu w złotych bez waloryzacji, bowiem dokumenty świadczą o faktach przeciwnych. Z tej samej przyczyny Sąd nie dał wiary twierdzeniom powodów o nieotrzymaniu regulaminu, taryfy opłat i prowizji bankowych oraz jakichkolwiek innych dokumentów stanowiących załączniki do umowy. W ocenie Sądu w celu ustalenia ww. faktów pierwszeństwo należy dać dowodom z dokumentów, bowiem sprzeczne z dokumentami zeznania zostały złożone ponad 10 lat od złożenia wniosku kredytowego i zawarcia umowy, co ze względu na naturalne zjawisko zapominania czyni zeznania powodów niewiarygodnymi w zakresie szczegółów okoliczności złożenia wniosku i zawarcia umowy.

Sąd postanowił oddalić wniosek powodów o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z przyczyn przedstawionych w dalszej części uzasadnienia.

Sąd pominął materiał w postaci następujących opracowań i pism, w zakresie wyrażanych tam poglądów i opinii:

- a) „Analiza prawna wybranych postanowień umownych stosowanych przez banki w umowach kredytów indeksowanych do waluty obcej lub denominowanych w walucie obcej zawieranych z konsumentami” – Raport Rzecznika (...) (k. 43-92),
- b) „Waloryzowany kredyt hipoteczny – autorstwa R. S. (k. 93-113),

c) „Ocena wpływu na sytuację sektora bankowego i polskiej gospodarki propozycji przewalutowania kredytów mieszkaniowych udzielonych w CHF na PLN według kursu z dnia udzielenia kredytu” Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego (k. 378-381),

d) „Informacja w zakresie skutków projektu ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki. Wpływ na instytucje kredytowe” Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego (k.382-397),

e) Pismo (...) (k. 398-404v) - w zakresie szerszym, niż opis metodologii sporządzania przez bank własnej tabeli kursowej,

f) „Raportu dotyczącego spreadów” sporządzonego przez UOKiK (k. 405-424) – w zakresie szerszym niż opisującym sposób tworzenia tabel kursowych w (...) S.A.,

g) Pisma (...) Banków (...) (k. 428-432),

h) „Prawna i ekonomiczna analiza klauzuli ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w umowach o kredyt hipoteczny Centrum Studiów (...) (k. 443-450v),

– bowiem przyjęcie tego materiału za podstawę ustaleń faktycznych stanowiłoby naruszenie art. 278 § 1 k.p.c.

Sąd pominął pozostałe dowody z dokumentów lub kopii dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, nie wskazanych powyżej, jako niemające istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w części.

Roszczenie o stwierdzenie nieważności lub bezskuteczności wskazanych w petitum pozwu postanowień Umowy kredytu stanowi roszczenie uregulowane w art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Będący przesłanką powództwa interes prawny jest obiektywną w świetle obowiązujących przepisów prawa, wywołaną rzeczywistym naruszeniem albo zagrożeniem określonej sfery prawnej, potrzebą uzyskania wyroku, który wprowadzi jasność co do konkretnego prawa lub stosunku prawnego w celu ochrony przed grożącym naruszeniem sfery uprawnień powoda (patrz: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 1972 r., III CRN 607/71, OSNC 1973, nr 4, poz. 64 i z dnia 22 września 1999 r., I PKN 263/99, OSNAP 2000, nr 2, poz. 36 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2014 r., III CZP 121/13, orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1987 roku, III CRN 57/87, OSNPG 1987, nr 7, poz. 27). Powód nie posiada interesu prawnego, gdy obok powództwa o ustalenie istnieje inna forma ochrony jego praw podmiotowych, a więc np. w procesie o świadczenie lub ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa (patrz: orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 1997 roku, II CKN 201/97). Istnienie interesu prawnego należy oceniać na dzień orzekania (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2019 r., sygn. III CSK 237/18).

W ocenie Sądu pierwszej instancji powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia, czy postanowienia zawartej przez nich z pozwanym umowy jest nieważne lub bezskuteczne. Umowa z dnia 1 sierpnia 2008 r. ma charakter długotrwały (ostateczny termin spłaty został ustalony na 1 sierpnia 2038 r.). W tej sytuacji jedynie wyrok ustalający, jaka jest treść stosunku prawnego łączącego powodów z bankiem może wprowadzić jasność co do sytuacji prawnej powodów, w szczególności poprzez ustalenie, spłaty zadłużenia w jakiej wysokości może żądać bank w ramach dalszego wykonywania umowy.

Powództwo w zakresie żądania ustalenia nieważności stosownych postanowień umowy ostatecznie okazało się niezasadne, bowiem nie zachodzą przesłanki nieważności tych postanowień w świetle art. 58 § 1-3 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednio przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do

pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Umowa kredytu bankowego jest umową nazwaną uregulowaną w art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe. Zgodnie z art. 69 ust. 1 i 2 w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia przez powodów umowy kredytowej, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Zawarta przez powodów umowa kredytu zawiera – zdaniem Sądu Okręgowego - elementy wskazane w art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, w szczególności określa kwotę udzielonego kredytu (527 800 zł), cel kredytu (sfinansowanie spłaty innego kredytu oraz finansowanie opłat okołokredytowych), sposób wypłaty i spłaty kredytu, wysokość oprocentowania, itd.

Zgodnie z art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Poddanie wynikających z umowy kredytu świadczeń w PLN waloryzacji wartością CHF nie jest sprzeczne z przepisami regulującymi typ umowy kredytu. Po pierwsze w dacie zawarcia umowy kredytu stanowiącej przedmiot niniejszej sprawy obowiązywał art. 358¹ § 2 k.c., zgodnie z którym strony mogły zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. Chodzi tu o miernik inny niż pieniądź, w którym zobowiązanie zostało wyrażone. Miernikiem tym może być także inna waluta (M. Gutowski (red.), Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-44911. Warszawa, 2016). Po drugie, brak jest przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które wyłączałyby zastosowanie waloryzacji w przypadku umów kredytu. Po trzecie, poddanie waloryzacji świadczeń stron umowy kredytu nie jest sprzeczne z funkcją tego typu umowy, którą sprowadza się do odpłatnego (odsetki) sfinansowania przez bank określonego celu, który chce osiągnąć kredytobiorca.

Wymienione zapisy nie są co do swej istoty sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Powodowie zdecydowali się na kredyt indeksowany oferowany przez pozwanego jako najkorzystniejszy w danej chwili produkt pod względem wysokości raty i oprocentowania. Zaciągniętym zobowiązaniem spłacili poprzedni kredyt waloryzowany walutą obcą, spodziewając się lepszych warunków spłaty. Bank zapewnił powodom możliwość zapoznania się z warunkami kredytu oraz ryzykiem z nim związanym, i to ostatecznie od K. R. i K. S. (1) zależało zawarcie umowy kredytowej tego rodzaju. Powodowie oświadczyli, że są świadomi ryzyka kursowego, mogącego wyrazić się we wzroście rat i całego zadłużenia (k. 35, 327, 328). Powodowie nie wykazali, iżby ich decyzja była efektem niełojalnego postępowania banku, a w szczególności, iżby przedstawiciel banku celowo skłonił powodów do zaciągnięcia kredytu tego rodzaju przewidując nieuchronną i znaczną aprecjację CHF.

Brak było również podstaw, by uznać przedmiotową umowę kredytu czy jej poszczególne zapisy za zawarte w celu obejścia ustawy, skoro umowa ta była dopuszczalną w granicach swobody umów modyfikacją ustawowego typu umowy kredytu, i nie są znane Sądowni przepisy bezwzględnie obowiązujące, które przedmiotowa umowa miałaby obchodzić.

Podsumowując Sąd ten stwierdził, że niezasadne było twierdzenie, że wymienione w pozwie postanowienia zawarte w umowie kredytu są nieważne i w konsekwencji bezpodstawne jest żądanie ustalenia nieważności tych postanowień.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

K. R. i K. S. (1) zawierając Umowę kredytu byli konsumentami. Konsumentem jest osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Zakwalifikowanie strony umowy jako przedsiębiorcy wymaga istnienia bezpośredniego związku między czynnością prawną a działalnością zawodową podmiotu dokonującego czynności. Bank udzielił powodowi kredytu hipotecznego na spłatę innego kredytu zaciągniętego na zakup nieruchomości lokalowej przy ulicy (...) w W., a także na sfinansowanie opłat okołokredytowych. Z umowy kredytu nie wynika wprost, iżby został udzielony w związku z działalnością gospodarczą prowadzoną przez któregoś z kredytobiorców. Również profil działalności gospodarczej prowadzonej przez K. R. nie wskazuje na to, iżby pomiędzy tą działalnością a zaciągnięciem przedmiotowego kredytu zachodził związek przyczynowy. Podkreślić też trzeba, że powód zarejestrował działalność gospodarczą 1 kwietnia 2012 roku, a więc przeszło 3 lata po zawarciu umowy kredytu, co dobitnie podważa zasadność zarzutu podniesionego przez bank.

Postanowienia przedmiotowej umowy kredytowej, w zakresie w jakim przewidują przeliczenie świadczeń pieniężnych wyrażonych w umowie w PLN według kursów kupna i sprzedaży ustalonych w tabeli sporządzanej przez pozwaną bank, kształtują prawa i obowiązki powodów – konsumentów – w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Postanowienia te zastrzegają dla banku możliwość jednostronnego decydowania o wysokości kursu franka szwajcarskiego służącego do przeliczeń. Postanowienia te nie określają głównych świadczeń stron, bowiem nie określają wysokości świadczenia banku polegającego na wypłacie wypłata kredytu w kwocie 527 800 złotych na określony cel oraz świadczenia kredytobiorców polegającego na jego spłacie, lecz określają sposób ustalania kursu waluty, będącej miernikiem waloryzacji.

Postanowieniem determinującym wysokość głównego świadczenia kredytobiorców jest postanowienie zawarte w § 1 ust. 3, zgodnie z którym kredyt jest poddany waloryzacji kursem CHF, postanowienie zawarte w § 7 umowy, zgodnie z którym saldo wypłaconego kredytu zostaje przeliczone w dniu wypłaty na CHF, a także postanowienie zawarte w § 11 ust. 2 i 4 umowy, zgodnie z którym kredytobiorcy obowiązani są do spłaty zgodnie z harmonogramem wyrażonym w CHF raty wyrażonej w tej walucie poprzez zapłatę równowartości raty w PLN. Postanowienia te są zaś ściśle powiązane z postanowieniem, które również determinuje wysokość świadczenia kredytobiorców, a więc postanowieniem określającym wysokość oprocentowania kredytu jako opartego na stopie referencyjnej właściwej dla waluty waloryzacji (§ 10 ust. 2). W ocenie Sądu postanowienia z § 7 i 11 umowy w zakresie, w jakim określają wysokość zobowiązania kredytobiorców poprzez odwołanie do kursów waluty opublikowanych w tabeli kursowej banku nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Wymóg jednoznaczności w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.p.c. jest spełniony wówczas, gdy postanowienie nie budzi wątpliwości co do jego treści i gdy wynika z niego tylko jedna możliwa interpretacja. Bez znaczenia z punktu widzenia dopuszczalności kontroli postanowienia określającego główne świadczenia stron jest okoliczność, czy konsument prawidłowo rozumiejący treść postanowienia próbuje tę treść. Postanowienie jednoznaczne musi być jednak nie tylko zrozumiałe pod względem gramatycznym, ale również musi być przejrzyste pod względem konsekwencji ekonomicznych, jakie z niego wynikają, w szczególności w powiązaniu z innymi postanowieniami umownymi (patrz: komentarz do art. 385¹ k.p.c. w: M. Gutowski (red.), Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 353–626. Wyd. 2, Warszawa 2019).

Biorąc pod uwagę powyższą wykładnię Sąd Okręgowy stwierdził, że postanowienia zawarte w § 7 i 11 umowy kredytu w zakresie, w jakim odwołują się do kursów publikowanych w tabeli kursów banku, w połączeniu z faktem, że umowa i

regulamin obowiązujący w dacie zawarcia umowy nie określały sposobu ustalania kursu w tabeli banku, nie określają jednoznacznie ekonomicznych konsekwencji dokonania waloryzacji po kursie z tabeli banku.

Postanowienia zawarte w § 7 i 11 umowy kredytu w zakresie, w jakim odwołują się do kursów publikowanych w tabeli kursów banku są abuzywne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ k.p.c., bowiem dają bankowi możliwość uzyskania korzyści finansowych stanowiących dla kredytobiorców dodatkowe koszty kredytu, których oszacowanie nie było możliwe w dniu podpisania umowy. Czynniki obiektywne, a zatem sprawdzalne z punktu widzenia konsumenta, jak w szczególności wysokość rynkowych kursów wymiany CHF, tylko częściowo wpływają na ostateczny kurs z tabeli banku, bowiem kurs CHF określony w tabeli kursowej banku zawiera także marżę kupna lub sprzedaży, która to wartość jest zależna wyłącznie od woli banku. Taka regulacja stanowi naruszenie przez bank dobrych obyczajów, które nakazują, aby ponoszone przez konsumenta koszty związane z zawarciem umowy były możliwe do przewidzenia.

Powodowie zawarli umowę 1 sierpnia 2008 roku na podstawie wzorca sporządzonego przez pozwany bank, na którego treść nie mieli wpływu. W tej sytuacji powodowie nie są związani klauzulami przeliczeniowymi w zakresie, w jaki odwołują się do kursów opublikowanych w tabeli kursu banku, co Sąd ustalił w punkcie I wyroku.

Powodowie są związani umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.), a w szczególności w zakresie zwaloryzowania świadczeń stron kursem CHF. Zgodnie z art. 56 k.c. czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów. Podnieść też należy, że zgodnie z art. 354 § 1 i 2 k.c. dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współżycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje - także w sposób odpowiadający tym zwyczajom, i w taki sam sposób powinien współdziałać przy wykonaniu zobowiązania wierzyciel. Podnieść również należy, że zgodnie z art. 65 § 2 k.c. w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu.

W konsekwencji uznania, że abuzywne są odwołujące się do bankowej tabeli kursów postanowienia umowne z § 7 i § 11 umowy i kredytobiorcy nie są nimi związani stwierdzić należy, że możliwe jest dalsze wykonywanie umowy kredytu z ich pominięciem, przy respektowaniu zgodnego zamiaru stron i celu umowy.

Nie zachodzi konieczność zastąpienia abuzywnych postanowień przepisami dyspozycyjnymi, zwyczajami lub zasadami współżycia społecznego, lecz konieczność dokonania wykładni stosunku prawnego łączącego strony przy założeniu, że strony umowy kredytu poddały świadczenia umowne waloryzacji kursem CHF, nie określając sposobu ustalania kursu wymiany tej waluty.

Wobec przyjęcia założenia, że nie uregulowano tej kwestii wprost w umowie, konieczne stało się ustalenie wartości świadczeń objętych umową poprzez odniesienie ich do rynkowej wartości CHF.

Rynkową, a więc niezależną od woli stron wartość CHF, określa kurs średni publikowany, między innymi, przez NBP. Za przyjęciem takiego miernika przemawia okoliczność, że kurs średni NBP w istocie odzwierciedla kurs wymiany walut publikowany przez serwisy (...) (poprzednio pośrednio na podstawie kursów kupna i sprzedaży wybranych banków działających w Polsce, a obecnie wprost poprzez pozyskanie danych z ww. serwisów informacyjnych).

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd stwierdził, że po wyeliminowaniu z umowy kredytowej postanowień wprowadzających obowiązek stosowania kursów kupna i sprzedaży CHF z tabeli banku, a przy pozostawieniu w mocy ważnej w świetle przepisów prawa powszechnego oraz zgodnej z zamiarem stron klauzuli o podaniu kredytu waloryzacji podług wartości CHF, możliwe jest dalsze obowiązywanie i wykonanie umowy i nie zachodzi podstawa do ustalenia, że abuzywne w całości są kwestionowane przez powodów postanowienia zawarte w § 7 i § 11 umowy.

Bezpodstawne jest żądanie ustalenia, że nieważne lub abuzywne jest postanowienie zawarte w § 1 ust. 3 umowy. Jak to zostało wcześniej wyjaśnione poddanie świadczeń stron waloryzacji kursem CHF było dopuszczalne w świetle przepisów obowiązujących w dacie zawarcia umowy. Nie można także uznać, że postanowienie to jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy (niedozwolone postanowienia umowne) skoro było przedmiotem

świadomego i celowego wyboru kredytobiorców, którzy na skutek waloryzacji osiągnęli ten skutek, że oprocentowanie kredytu zostało oparte na stopie bazowej właściwej dla waluty waloryzacji, wyraźnie niższej niż stopa bazowa PLN. W dacie zawarcia umowy zastrzeżenie waloryzacji było korzystne dla kredytobiorców (obniżało koszty obsługi kredytu w stosunku do kosztów obsługi kredytu złotowego nie poddanego waloryzacji). Już na etapie złożenia wniosku kredytowego powodowie dokonali wyboru kredytu waloryzowanego, mając świadomość (czego dowodzi dokument w postaci „Oświadczenia dla kredytów i pożyczek hipotecznych”) ryzyka związanego z kredytem tego rodzaju. Następnie powodowie podpisali umowę kredytu zawierającą w tytule jednoznacznie informację, że kredyt jest „...WALORYZOWANY KURSEM CHF” i potwierdzenie takiej cechy umowy już w początkowych postanowieniach umowy, czyli w omawianym § 1 ust. 3 umowy. W tych okolicznościach, skoro poddanie kredytu waloryzacji było legalne, a świadoma decyzja powodów o wyborze kredytu tego rodzaju przynosiła im od początku obowiązywania umowy korzyść finansową wynikającą z niższego oprocentowania, to twierdzenie, że przedmiotowe postanowienie jest nieważne lub abuzywne w świetle art. 385⁽¹⁾ k.c. należy uznać za pozbawione podstawy.

Oczywiście bezpodstawne było żądanie ustalenia nieważności lub abuzywności klauzuli zawartej w § 1 ust. 3A umowy. Wskazana klauzula nie określa praw i obowiązków kredytobiorcy, lecz ma charakter informacyjny, co wprost wynika z treści tej klauzuli. Nie znane są sądowni przepisy bezwzględnie obowiązujące lub zasady współżycia społecznego, które sprzeciwiałyby się udzielaniu kredytobiorcy informacji o takiej treści. Z art. 385¹ § 1 k.c. wynika, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są takie, które kształtują w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy – prawa i obowiązki konsumenta, a tymczasem omawiana klauzula w najmniejszym stopniu nie kształtuje praw i obowiązków stron. W tej sytuacji żądanie ustalenia, że przedmiotowa klauzula jest nieważna lub abuzywna nie zasługiwało na uwzględnienie.

Bezpodstawne było także zdaniem Sądu Okręgowego żądanie ustalenia, że nieważne lub abuzywne są postanowienia zawarte w § 1 ust. 7A, § 1 ust. 7C, § 3 ust. 3, § 3 ust. 4, § 4 ust. 5 i § 4 ust. 5.

Zawieranie umów ubezpieczenia, w szczególności zabezpieczających spłatę kredytu poprzez zniwelowanie negatywnych skutków przejściowego braku hipoteki zabezpieczającej spłatę, śmierci kredytobiorców i utraty przez nich zdolności do pracy zarobkowej, a także niwelujących ryzyko nieuzyskania pełnego zwrotu kredytu z zabezpieczenia hipoteki (ubezpieczenie NNW), dopuszczają przepisy prawa, w tym art. 805 i n. k.c. Brak jest też normy prawnej, z której wynikałaby niedopuszczalność ponoszenia kosztu ubezpieczenia przez inną osobę niż ubezpieczony (w tym przypadku bank). Nie można zatem uznać tych postanowień umowy kredytu generalnie za nieważne.

Brak było też przekonujących argumentów dla uznania tych klauzul za abuzywne. Istotą kredytu hipotecznego jest udostępnienie kredytobiorcy przez bank znacznych środków pieniężnych za wynagrodzeniem w postaci marży i odsetek. Skoro zatem co do zasady kredytobiorca ponosi koszty udostępnienia mu przez bank kapitału, to nieprzekonujące jest twierdzenie, iż obowiązują zasady obrotu kupieckiego (dobre obyczaje), które zakazywałyby obciążenia kredytobiorcy także kosztami zabezpieczenia spłaty kredytu. Podnieść też trzeba, że powodowie nie przedstawili szerszej i skonkretyzowanej argumentacji na poparcie tezy o abuzywności poszczególnych klauzul wprowadzających obowiązek poniesienia przez nich kosztów zabezpieczenia spłaty kredytu, rozwijając jedynie argumentację w zakresie ubezpieczenia NWW.

Odnosnie ubezpieczenia niskiego wkładu własnego zważyć trzeba, że wnosząc samodzielnie wkład własny, który stanowiłby zabezpieczenie interesu banku, powodowie również musieliby ponieść koszt jego pokrycia (np. zaciągając pożyczkę na ten cel, lub rezygnując ze środków, które mogłaby wykorzystać na inny cel). Nie można zatem uznać za racjonalny argument, że jest niedozwolonym postanowieniem umownym postanowienie obciążające powodów kosztami pokrycia niskiego wkładu własnego tylko dlatego, że ma ono formę wydatku na składkę ubezpieczeniową, której wysokość powodowie znali (pierwsza składka) lub mogli ustalić (kolejne składki).

Wobec powyższego, należało oddalić powództwo o ustalenie w zakresie przekraczającym ustalenie objęte punktem I wyroku.

Za niezasadne uznał Sąd także powództwo w zakresie żądania zapłaty różnicy pomiędzy sumą rat zapłaconych w walucie polskiej i sumą rat, które powodowie zobowiązani byli spłacić przy założeniu, że kredyt nie jest waloryzowany kursem waluty obcej. Takie założenie jest sprzeczne ze zgodnym zamiarem stron umowy, wyrażonym w jej treści. Kluczową cechą przedmiotowej umowy jest waloryzacja kredytu zmieniającą się wartością CHF, w związku z czym bank oparł wysokość oprocentowania kredytu na stawce LIBOR dla CHF. Zaoferowany przez powodów dowód z opinii biegłego (pkt 10 pozwu) nie mógł zostać uwzględniony, bowiem został oparty na założeniu, że w umowie nie zastrzeżono waloryzacji. Powodowie mogliby dochodzić zapłaty jedynie nadwyżki pomiędzy sumą zapłaconych w PLN rat stanowiących równowartość rat wyrażonych w CHF przy zastosowaniu kursu z tabeli banku, a sumą rat w PLN obliczonych wg średniego NBP lub kursu rynkowego. Powodowie jednak wysokości tak określonej kwoty nie wykazali i nie dochodzili.

Na marginesie Sąd wskazał, że niezasadny był podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia. Przedmiotem roszczenia o zapłatę był zwrot świadczenia nienależnego (art. 405 k.c. w związku z art. 410 k.c.), a w tej sytuacji termin przedawnienia wynosi 10 lat [patrz: art. 118 k.c. w zw. z art. 5 ust. 3 ustawy o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw z dnia 13 kwietnia 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 1104)]. Bieg przedawnienia został przerwany wniesieniem pozwu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.) przed upływem okresu przedawnienia.

Bezzasadne było także żądanie z pkt. 2 pozwu oparte na art. 384 § 1 k.c. Powodowie poświadczymi własnoręcznymi podpisami, iż przed zawarciem umowy został im doręczony „Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...)” oraz, że uznają jego wiążący charakter (§ 26 umowy). Skoro w dniu zawarcia umowy powodowie potwierdzili otrzymanie dokumentu to niewiarygodne jest ich obecne twierdzenie, oparte tylko na budzącym wątpliwość dowodzie z ich zeznań, że dokumentu tego nie otrzymali.

Mając powyższe na uwadze, Sąd orzekł jak w punkcie I i II wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie a§§rt. 102 k.p.c. Powodowie przegrali sprawę w zdecydowanej części (powództwo uwzględnione jedynie w zakresie ustalenia abuzywności części dwóch postanowień umowy), jednakże Sąd uznał za sprawiedliwe obciążenie ich kosztami poniesionymi przez pozwanego jedynie w części, tj. w zakresie wynagrodzenia pełnomocnika (2 700 złotych) i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa (17 złotych), rozdzielając te koszty po połowie. Sąd podzielił argumentację powodów co do abuzywności pewnych postanowień umownych. Podnieść też trzeba, że nierówna jest pozycja stron, z których jedna jest konsumentem, a druga przedsiębiorcą o znacznej pozycji finansowej. Wskazać należy również, że pozwany bank prowadzi szereg podobnych spraw dotyczących zobowiązań indeksowanego kursem CHF, a zatem nakład pracy na dostosowanie stanowiska pozwanego do realiów konkretnej sprawy nie jest znaczny.

Z wyrokiem tym nie zgodziły się obie strony.

Powodowie zaskarżyli wyrok w części oddalającej powództwo oraz w zakresie orzeczenia o kosztach postępowania.

Zarzucili Sądowi pierwszej instancji:

- naruszenie art.228 k.p.c. oraz art.233 § 1 k.p.c., a w konsekwencji tego dopuszczenie się błędu w ustaleniach faktycznych co do świadomości powodów dotyczącej ryzyka kursowego, właściwego poinformowania przez bank o tym ryzyku oraz o innych postanowieniach umownych, pominięcie okoliczności braku przepisów dyspozytywnych,
- naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak merytorycznego odniesienia się do poglądu Rzecznika (...),
- naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie,
- naruszenie art. 69 ust. 1 ustawy prawo bankowe w zw. z art. 58 §1 k.c. poprzez ich błędną wykładnię ,

- naruszenie art. 69 ust. 1 prawa bankowego w zw. z art. 353¹ § 2 i 5 oraz art. 65 i art. 58 § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że klauzule waloryzacyjne nie są sprzeczne z naturą stosunku prawnego (kredytu) oraz zasadami współżycia społecznego,

- naruszenie art. 384 k.c. poprzez jego niezastosowanie.

Wnieśli o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa w całości, w sposób wskazany szczegółowo w apelacji ewentualnie stwierdzenie nieważności całej Umowy przez Sąd na skutek tego, że stwierdzenie bezskuteczności klauzul waloryzacyjnych zawartych w Umowie oraz w Regulaminie powoduje że Umowa nie może być dalej wykonywana, na co powodowie wyrażają zgodę. Wnieśli także o zmianę rozstrzygnięcia o kosztach procesu i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

W razie uznania takiej konieczności, wniosła o zmianę postanowienia dowodowego Sądu pierwszej instancji i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego – na okoliczności opisane szczegółowo na stronie 3 i 4 apelacji. Wniosła także o zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje.

Pozwany zaskarżył wyrok w części uwzględniającej powództwo, tj. co do punktu pierwszego wyroku i trzeciego wyroku.

Zarzucił Sądowi pierwszej instancji:

- naruszenie przepisów postępowania: art. 227 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i dokonanie dowolnej oceny dowodów w zakresie odnoszącym się do tego, jakoby powodowie zawarli Umowę na podstawie wzorca, na który nie mieli wpływu, wadliwe uznanie części klauzul za abuzywne,

- naruszenie art. 235² § 1 pkt 1-6 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie szeregu dowodów z dokumentów załączonych do pism procesowych pozwanego,

- naruszenie art. 235² § 2 k.p.c. poprzez niewydanie postanowienia o pominięciu części materiału dowodowego,

- naruszenie art. 102 k.p.c. poprzez jego zastosowanie w sprawie,

- naruszenie prawa materialnego: art. 385¹ § 1 w zw. z § 3 k.c. poprzez przyjęcie, że zakwestionowane klauzule nie były negocjowane, art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, art. 189 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie że powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia, art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 56 k.c. w zw. z art. 4 i 5 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. zmieniającej prawo bankowe („ustawa antyspreadowa”).

Wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie powództwa w całości ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji oraz zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 22 października 2020 r. strona pozwana złożyła oświadczenia skierowane w sierpniu 2020 r. do powodów o skorzystaniu z prawa zatrzymania, na podstawie art. 496 i art. 497 k.c., na wypadek uwzględnienia roszczenia powodów wraz z procesowym podniesieniem tego zarzutu. Pełnomocnik powodów przyznał okoliczność złożenia tych oświadczeń powodom.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powodów jest usprawiedliwiona w zakresie żądania zapłaty, z wyłączeniem żądania odnoszącego się do należności odsetkowej, z tej zasadniczej przyczyny, że wyeliminowanie klauzul waloryzacyjnych uznanych za abuzywne – tych z § 7 i 11 Umowy oraz z § 1 ust. 3 i 3a (w takim zakresie, w jakim odwoływały się do kursu CHF/PLN z tabeli kursowej banku) – skutkowało tym, że zabrakło postanowień określających główne świadczenia stron

Umowy kredytu indeksowanego (waloryzowanego). Taka umowa była nieważna ex tunc, na podstawie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 385⁽¹⁾ k.c. i art. 69 k.c., co przesłankowo stwierdza Sąd Apelacyjny. Idąca zaś w kierunku usunięcia klauzul niedozwolonych dotyczących indeksacji do waluty CHF i formuły przeliczenia kredytu złotowego i poszczególnych rat spłaty z pozostawieniem Umowy jako kredytu złotowego bez indeksacji ale z oprocentowaniem Libor 3M, była niezasadna.

Sąd Apelacyjny uznaje przy tym, że powodowie nie będąc w dacie wyrokowania małżonkami są uprawnieni w częściach równych (odpowiednie zastosowanie art. 197 k.c.); z kolei ich zobowiązanie jest solidarne (art. 369, art. 370 k.c.). Należało także sprostować oczywistą omyłkę pisarską w nazwisku powódki (art. 350 k.p.c.)

W konsekwencji tego Sąd drugiej instancji z apelacji powodów zmienił zaskarżony wyrok w punktach pierwszym i trzecim oraz w punkcie drugim w części w ten sposób, że zasądził od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz K. R. i K. S. (1) kwoty po 74 440,09 zł, a wobec skutecznego podniesienia przez pozwanego bank zarzutu zatrzymania (wobec wypłaconej przez niego kwoty 527 800 zł z nieważnej umowy kredytu), obowiązek efektywnej zapłaty uzależnił od jednoczesnego zaoferowaniem zwrotu przez K. R. lub K. S. (1) (zobowiązanych solidarnie) na rzecz (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. kwoty 527 800 zł oraz zasądził od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz K. R. i K. S. (1) kwoty po 4108,50 zł (po połowie należnych im kosztów procesu); oddalił apelację powodów w pozostałej części oraz apelację pozwanego w całości i zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz K. R. i K. S. (1) kwoty po 3200 zł (po połowie z należnych im kosztów postępowania odwoławczego) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Podzielając zasadnicze ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, w tym ten dotyczący charakteru zaciągniętego kredytu, tj. kredytu waloryzowanego (indeksowanego) do waluty CHF (franka szwajcarskiego) i uzupełniając te ustalenia w ten tylko sposób, że kwota dochodzona w ramach roszczenia o zapłatę mieści się w kwocie zapłaconych przez powodów rat kapitałowo – odsetkowych za okres od uruchomienia kredytu do daty wskazanej w pozwie, a co w istocie nie było sporne, albowiem kwota dochodzona jest częścią kwot zapłaconych przez powodów, wyliczoną przez nich poprzez eliminację mechanizmu indeksacji. Innymi słowy, apelacja powodów o zapłatę jest usprawiedliwiona z tej zasadniczej przyczyny, że – jak prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy – doszło do zawarcia umowy kredytu złotowego indeksowanego do waluty CHF, z tym że mechanizm ustalania kursu waluty przy przeliczaniu wypłaty kredytu i ustalania poszczególnych rat spłaty kredytu został ukształtowany w oparciu o odesłanie do tabel kursowych pozwanego, co było mechanizmem nieuzgodnionym indywidualnie na nadto abuzywnym. Przy czym ów mechanizm, po jego wyeliminowaniu, nie mógł zostać zastąpiony poprzez krajowe unormowanie dyspozytywne, albowiem takiego brakowało w dacie zawierania Umowy. Zarazem, mechanizm ten był nieodzownym elementem waloryzacji, jako essentialia negotii, i jego eliminacja nie pozwalała na utrzymanie Umowy, co musiało skutkować o nieważności całej Umowy, a co powodowie podnosili już w uzasadnieniu pozwu (k. 22 i n principio), a co potwierdzili i na co zgodzili się w apelacji wywiezionej już po zapadnięciu wyroku TSUE z 3 X 2019 r. w sprawie D. (C 260 – 19).

Owe przesłankowe ustalenie nieważności – ze skutkiem ex tunc – art. 58 § 1 k.c. i w zw. z art. 385¹ k.c. rozumianego po myśli art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 (EWG), ma ten skutek, że świadczenia obu stron nieważnej Umowy podlegają zwrotowi. Stąd żądanie powodów co do części ich świadczenia obliczonego jako część spłaconych rat kapitałowo odsetkowych za okres wskazany w pozwie było usprawiedliwione, z tym jednak zastrzeżeniem, że skoro pozwany, który zgłosił na etapie postępowania apelacyjnego skuteczny zarzut zatrzymania wypłaconej powodom kwoty 527 800 zł, może się powstrzymać ze spełnieniem tego świadczenia do chwili zaoferowania mu zwrotu jego świadczenia, wypłaconego w oparciu, jak się okazało, nieważną Umowę (art. 496 w zw. z art. 497 k.c.). Przy czym, skoro zarówno dochodzone roszczenie o zapłatę, jak i zarzut zatrzymania, mają skutek wsteczny i pozostają ze sobą w ścisłym związku, wyłącza to opóźnienie pozwanego w spełnieniu tego świadczenia (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 stycznia 2005 r., IV CK 204/04; podobnie – SN w wyroku z 31 stycznia 2002 r. IV CKN 651/00).

W zakresie oceny prawnej, niezależnie od kwestii podniesionej już wyżej, tj. kwalifikacji postanowień abuzywnych jako wpływających na główne świadczenia stron, Sąd Apelacyjny uznaje, że strony nie tylko nie przewidziały postanowień dyspozytywnych w zakresie kursu przeliczenia złotego na CHF, ale także kurs wymiany wynikający z zastosowania średniego kursu NBP nie miał oparcia w prawie krajowym, albowiem art. 41 prawa wekslowego nie mógł być

odczytywany jako przepis dyspozytywny, albowiem nie został jako taki wprowadzony do porządku prawnego dla innych potrzeb, niż zapłata weksła w walucie, natomiast przepis art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od 29 stycznia 2009 r. nie miał mocy wstecznej i nie mógł zastąpić wyeliminowanych ab initio unormowań abuzywnych

W konsekwencji tego, dzieląc ocenę prawną Sądu pierwszej instancji co do abuzywności przyjętych in concreto klauzul waloryzacyjnych, z uzupełnieniem o abuzywność postanowień dotyczących przeliczenia kwoty wypłaconego kredytu, zachodziły podstawy do ich wyeliminowania; jednakże taka eliminacja musiała skutkować unieważnieniem umowy, albowiem dalsze jej trwanie bez klauzul indeksacyjnych i bez ustalonego kursu wymiany, powodowałaby, że powstałaby umowa zasadniczo odmienna, której strony nie zawierały i na którą się nie umawiały. Regulamin, jako część Umowy, w zakresie dotyczącym przeliczania PLN/CHF okazał się bezskuteczny, a ostatecznie podzielił los nieważnej Umowy.

Przy takiej ocenie, kwestia zgody powodów na ubezpieczenie braku wkładu własnego była także już irrelevantna, gdyż upadek Umowy skutkował także upadkiem tej jej części, która obejmowała ubezpieczenie niskiego wkładu (braku wkładu własnego) powodów.

Sąd Apelacyjny w składzie niniejszym, dzieląc ocenę Sądu Okręgowego, że umowa nie była bezwzględnie nieważna, w rozumieniu art. 58 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 69 prawa bankowego i art. 353¹ k.c. z tej tylko przyczyny, że przewidywała mechanizm waloryzacji (indeksacji) wyrażonej w PLN kwoty kredytu, jak i rat spłaty poszczególnych rat, uznaje, że miały miejsce postanowienia abuzywne, niezgodnione indywidualnie z powodami, które kształtowały jej prawa w sposób nietransparentny, dowolny, całkowicie zależny od woli Banku i zachodziły podstawy do ich wyeliminowaniu; jednakże Umowa bez tych klauzul nie mogłaby nadal obowiązywać wobec zasadniczej zmiany swego charakteru.

Uznaje przy tym, jako odwoławczy sąd meriti, po myśli uchwały (7) Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r. (III CZP 49/07), nie będąc związany zarzutami naruszenia prawa materialnego, że w granicach zaskarżenia może – jest uprawniony – stwierdzić nieważność Umowy z tego względu, że po wyeliminowaniu postanowień abuzywnych nie może ona obowiązywać. Innymi słowy, z uwagi na stwierdzony (powstały wskutek wyeliminowania klauzul niedozwolonych) brak essentialia negotii takiej Umowy, w myśl art. 358¹ § 1 k.c., zachodzi naruszenie ustawy, tj. art. 69 prawa bankowego, co na podstawie art. 58 § 1 k.c. skutkuje uznaniem umowy za nieważną ze skutkiem ex tunc.

Rozumiejąc racje i przesłanki stanowiska tutejszego Sądu Apelacyjnego wyrażone w wyroku z dnia 30 grudnia 2019 r. (sygn. akt I ACa 598/18, niepubl.), który uznał ową szczególną nieważność, zależną od stanowiska powoda jako konsumenta i od oceny sądu z daty zaistnienia sporu i po dokonaniu oceny wpływu postanowień abuzywnych na dalsze trwanie Umowy oraz od jednoznacznym podtrzymaniu tego żądaniu przez konsumenta na datę zamknięcia rozprawy, jako rodzaj konstytutywnego unieważnienia przez sąd Umowy ze skutkami ex tunc dla obu stron, niniejszy skład stoi na stanowisku, że ochrona konsumenta, dla którego ustawodawca nie przewidział szczególnej postaci unieważnienia Umowy kredytowej, wymaga zastosowania dostępnych narzędzi prawa krajowego, aby ochronę tę uczynić efektywną. Bez szkody dla pewności obrotu i z poszanowaniem praw drugiej strony, tj. banku (o czym będzie jeszcze mowa w dalszej części uzasadnienia), takim roszczeniem jest zarówno żądanie ustalenia nieważności Umowy (art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 k.c.), w tym także przesłankowe ustalenie takiej nieważności w ramach roszczenia o zapłatę, przy niewątpliwej zgodzie konsumenta na taki skutek, wyrażonej najpóźniej na datę zamknięcia rozprawy.

To miało miejsce w sprawie, albowiem powodowie już w pozwie, na k. 22 wskazali, że ich zdaniem cała umowa jest nieważna, a w apelacji – niezależnie od jej wniosków i ograniczeń wynikających z art. 383 k.p.c. – wyrazili zgodę na uznanie nieważności całej Umowy (jej upadek), jeżeli po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nie da się jej utrzymać (v. wnioski apelacji).

I. (Kwestia nieważności umowy). Zgodzić należy się z tą częścią stanowiska Sądu pierwszej instancji, w której stwierdza, że analiza postanowień zawartej przez powodów umowy kredytu, nie daje podstaw do stwierdzenia, że jest

ona sprzeczna z art. 69 ust. 1 pr. bankowego. Podpisana przez strony umowa kredytu hipotecznego spełnia przywołane powyżej ustawowe wymogi prawa bankowego.

Niewątpliwie umowa kredytu dochodzi do skutku przez złożenie zgodnych oświadczeń woli przez strony, bank zobowiązuje się do oddania określonej sumy do dyspozycji kredytobiorcy, natomiast ten ostatni do jej zwrotu. Skoro w Umowie ustalono kwotę kredytu ostatecznie na 527 800 złotych i kwotę tę poddano waloryzacji do CHF, to nie można przyjmować, że kwota kredytu nie została określona lub też nie jest znany koszt kredytu. Zawarte w umowie postanowienia, dotyczące kwoty kredytu w PLN oraz poddaniu jej waloryzacji do CHF oraz że uruchomienie kredytu następuje w złotych (PLN) przy jednoczesnym przeliczeniu w dniu wypłaty na walutę szwajcarską (CHF), odpowiada umowie kredytu.

Do elementów przedmiotowo istotnych, wskazanych w art. 69 ust. 1 prawa bankowego należy: zobowiązanie banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy, na czas oznaczony w umowie, określonej kwoty środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z kredytu na warunkach określonych w umowie i do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami, w oznaczonych terminach spłaty oraz do zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Dodatkowo w odniesieniu do kredytów indeksowanych obecny przepis art. 69 ust. 2 pkt 4 a (wprowadzony ustawą z 29 lipca 2011 r., który wszedł w życie 26 sierpnia 2011 r., Dz. U. z 2011 r. nr 165, poz. 984) wprowadza dodatkowe elementy w postaci wskazania innej waluty niż polska (tej, do której kredyt jest indeksowany) oraz obowiązek wskazania zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu walut, na podstawie którego obliczana jest wartość kredytu, transz i rat oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty lub spłaty kredytu.

Umowa kredytu zawarta z powodami zawierała wszystkie te elementy, co przeczy tezie o jej sprzeczności z ustawą (art. 69 prawa bankowego).

Ponadto zaś w dacie zawarcia umowy kredytu podstawę prawną działania banku stanowiła ustawa prawo dewizowe, która nie przewidywała żadnych ograniczeń dla banków, wobec czego mogły one udzielać kredytów i pożyczek w walutach obcych bez uzyskiwania dodatkowych zezwoleń.

Sąd Najwyższy dopuścił taką konstrukcję kredytu, jaką zawarły strony z perspektywy przepisu art. 69 prawa bankowego.

W wyroku z dnia 22 stycznia 2016 r. (I CSK 1049/14) wskazał, że „Umowa kredytu bankowego jest umową nazwaną (art. 69 prawa bankowego z 1997 r.). W art. 69 ust. 2 prawa bankowego wskazano, jakie niezbędne (obligatoryjne) postanowienia powinny być zawsze ujawnione w tej umowie bankowej. Nie wszystkie z tych elementów stanowią oczywiście essentialia negotii umowy kredytowej. Elementów konstrukcyjnych tej umowy poszukiwać należy w treści art. 69 ust. 1 prawa bankowego (...) Oznacza to, że – używając syntetycznej formuły – bank zobowiązuje się do wydania określonej sumy pieniężnej, a kredytobiorca – do zwrotu wykorzystanej sumy kredytu i zapłacenia odsetek kapitałowych”. Sąd Najwyższy stwierdził, iż umowa kredytu indeksowanego mieści się w ramach konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant.

Również w doktrynie nie ma wątpliwości, że istnieje możliwość zastosowania indeksacji jako sposobu wyrażenia wysokości zobowiązania (Z. Ofiarski: Komentarz do art. 69 ustawy Prawo bankowe, system Informacji Prawnej LEX). Podobnie wypowiadały się sądy powszechne – np. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 12 czerwca 2017 r. – I ACa 456/16 czy Sąd Okręgowy w Warszawie w wyroku z dnia 06 lutego 2017 r. – XXV C 2912/18. Także później Sąd Najwyższy akceptował ten kierunek wykładni.

Umowa kredytu zawarta przez strony odpowiada definicji umowy kredytu indeksowanego wypracowanej w orzecznictwie i doktrynie, a zatem mieści się

w konstrukcji ogólnej kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant – art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 prawa bankowego, wobec czego twierdzenia o nieważności umowy z uwagi na sprzeczność z prawem lub z naturą stosunku prawnego są pozbawione podstaw.

Nietrafny jest również zarzut wskazujący na sprzeczność umowy z zasadami współżycia społecznego.

W orzecznictwie podkreśla się, że za uznaniem czynności prawnej za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego muszą przemawiać szczególne okoliczności (np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21 listopada 2018 r. – I ACa 1300/17, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2017 r. – IV CSK 660/16), a takich powodowie nie zdołali udowodnić. Wręcz przeciwnie z zeznań powodów wynika, że korzystne było dla nich wzięcie kredytu indeksowanego, z którego już wcześniej korzystali i który uważali za opłacalny.

Wszystko to powoduje, że nie da się stwierdzić nieważności umowy na podstawie przepisu art. 58 k.c. w zw. z art. 69 prawa bankowego i w zw. z art. 353¹ k.c. z uwagi na jej treść nominalną, bez odkodowania tych konkretnych postanowień waloryzacyjnych (indeksacyjnych), w świetle w świetle art. 385¹ – art. 385² k.c., dyrektywy 93/13 (EWG) i orzecznictwa TSUE.

II. (Abuzywność klauzul indeksacyjnych) Mając na uwadze, iż przesłanki formalne do przeprowadzenia badania spornych postanowień odnoszącego się do kwestionowanych klauzul przez pryzmat art. 385¹ § 1 k.c. i art. 385² k.c., w świetle ustaleń Sądu Okręgowego zostały spełnione, co przesądził trafnie Sąd pierwszej instancji, należy jedynie uzupełniająco wskazać, że wskazywane przez powodów postanowienia umowne kształtują prawa i obowiązki konsumentów (powodów) w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Niewątpliwie sprzeczność z dobrymi obyczajami działań strony pozwanej przejawiała się w procedurze towarzyszącej zawieraniu umowy kredytowej z powódką i związanej z brakiem indywidualnego ustalenia postanowień umownych oraz odesłaniem do tabel kursowych Banku, w powiązaniu z narzuconym spreadem walutowym. Innymi słowy, w postaci narzucenia przymusu kantorowego wraz z towarzyszącym temu dodatkowymi opłatami wynikającym z różnic kursów sprzedaży i kupna waluty, dla potrzeb ustalenia kwoty spłacanej raty i pozostającej do spłaty kwoty kredytu. Nie jest przy tym istotne, na ile kurs ten był in casu w praktyce, rzeczywistość rynkowy.

Ponadto, mimo tego, że sami powodowie zdecydowali po zaoferowaniu jej w pierwszej kolejności umowy kredytu złotowego, bez waloryzacji, że zamierzają skorzystać z kredytu indeksowanego, można uznać, że doszło do niedoinformowania powodów odnośnie ryzyka kursowego, z jakim wiąże się wzięcie kredytu indeksowanego walutą obcą. Bank wskazuje wprawdzie, że sami powodowie dokonali wyboru i że nadto powód był przedsiębiorcą, jednak kwestia ostatnia została poprawnie ustalona przez Sąd Okręgowy (oboje powodowie w dacie zawierania Umowy byli konsumentami). Z kolei okoliczność, że powodowie sami zdecydowali o wyborze takiego kredytu i oświadczyli, że znane jest im ryzyko zmiany kursu, a nadto że sami oceniali, że był to kredyt dla nich korzystny w dacie jego zawierania, jednak żadna ze stron, ani Bank ani powodowie nie przewidzieli, że zmiana ta może być tak istotna w dłuższej perspektywie czasowej, obejmującej okres na jaki zawarto umowę kredytową. Bank nie przedstawił powodom symulacji długookresowej zmiany warunków spłaty w warunkach wzrostu kursu CHF do PLN dwu lub trzykrotnie, w stosunku do daty zawarcia Umowy.

Rażące naruszenie interesów konsumenta należy rozumieć jako nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym. Natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom (w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego) oznacza tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 czerwca 2013 r., VI ACa 1698/12, LEX nr 1369424).

Jak stwierdził TSUE w wyroku z dnia 20 września 2018 r. (C-51/17), artykuł 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że wymóg, zgodnie z którym warunki umowy powinny być wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, zobowiązuje instytucje finansowe do dostarczenia kredytobiorcom informacji wystarczających do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. W tym względzie wymóg ów oznacza, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty

obcej, w której kredyt był denominowany, ale również oszacować – potencjalnie istotne – konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych. A z kolei art. 4 ust. 4 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że wymaga on, aby prosty i zrozumiały język warunków umowy podlegał ocenie z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy, do wszelkich okoliczności związanych z zawarciem umowy, a także do wszystkich pozostałych warunków umowy. Nadto artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sąd krajowy jest zobowiązany ocenić z urzędu, zamiast konsumenta jako strony powodowej, potencjalnie nieuczciwy charakter warunku umownego, w sytuacji gdy sąd ten dysponuje elementami stanu faktycznego i prawnego, które są niezbędne w tym celu.

Mając na uwadze powyższe oraz niesporną okoliczność, że kurs kupna i sprzedaży, istotny dla obliczenia kwot spłaty kredytu i ustalania jego wysokości do spłaty, wynikał z tabeli kursowej banku, w żaden sposób nieuzgodnionej indywidualnie z powodami, a nadto niejasny i nieweryfikowalny w dacie zawierania Umowy i stosowania przez Bank, będąc swoistym „przymusem kantorowym”, z wkomponowanym w siebie spreadem walutowym, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że kwestionowane przez powodów postanowienie dotyczące mechanizmu wymiany PLN/CHF (indeksacji) dla potrzeb przeliczenia kwoty wypłaty kredytu na CHF, dla ustalenia zwaloryzowanej kwoty kredytu i dalej – ustalania i spłaty rat kredytu, kształtują ich prawa i obowiązki jako konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interesy. Powodowie nie zostali dostatecznie poinformowani o tym co się stanie, gdy kurs franka wzrośnie powyżej pewnej wartości, np. ponad 4 zł i w tych granicach lub wyższych utrzyma się przez większą część trwania Umowy. Kredytowej; jak przełoży się to na zobowiązanie, które trzeba będzie bankowi zwrócić w okresie do końca trwania Umowy.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, w realiach niniejszej sprawy zachodzi więc okoliczność nierównomiernego rozłożenia praw i obowiązków wynikających z umowy między Bankiem a powodami – konsumentami.

Powodowie kwestionowali przede wszystkim sam mechanizm indeksacji jako taki, twierdząc że powinien ostać się kredyt złotowy, a zarazem uważali, że oprocentowanie powinno być wyliczone wg przyjętego mechanizmu oprocentowania dla kredytu walutowego.

Z kolei Bank podnosił rynkowy charakter kursu wymiany PLN/CHF.

Dość w tym miejscu zauważyć, że kurs wymiany dla celów waloryzacji samego kredytu i rat spłaty kredytu – zależny od tabel Banku w danym okresie – jest abuzywny, gdyż narzucony, nietransparentny, całkowicie zależny od Banku. Już z tego względu – niezależnie od praktyki wykonania - należało ocenić treść Umowy w tej części (zob. w tym zakresie - uchwała (7) SN z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17), jako delikt konsumencki (art. 385¹ § 1 k.c.).

Klauzule abuzywne zawarte w Umowie w sytuacji, gdy powodowie nie mieli żadnego wpływu na kształtowanie tabel czy kursu (kupna, sprzedaży czy średniego), ani na element związany z kursem, tj. marży banku, stawiały konsumentów w niekorzystnej sytuacji i powodowały konieczność przyjęcia stanowiska, że strony w tak ukształtowanych stosunkach prawnych, nie miały równych względem siebie praw i obowiązków.

Zgodzić trzeba się z konkluzją, że bank przyznał sobie prawo do arbitralnego decydowania o wysokości rat, które powodowie mieli spłacać.

Zarzuty apelacji pozwanego dotyczące naruszenia prawa procesowego oraz odmiennej materialnoprawnej oceny spornych klauzul, nie znajdują uznania sąd odwoławczego. Były to zapisy nieuzgodnione indywidualnie, a pozostałe kwestie w istocie sprowadzają się oceny do oceny naruszeń praw konsumenta, o czym była mowa wyżej i będzie jeszcze rozważane w dalszej części uzasadnienia.

III. (Ocena prawna skutków abuzywności) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 3 X 2019 r. (C 260-18 w sprawie D. przeciwko (...)Bank (...)) stwierdził, że artykuł 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy

kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, **zgodnie z prawem krajowym** (pogrubienie – SA), że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (1). Po drugie uznał, że artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że z jednej strony skutki dla sytuacji konsumenta wynikające z unieważnienia całości umowy, takie jak te, o których mowa w wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 r., K. i K. R. (C#26/13, EU:C:2014:282), należy oceniać w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, a z drugiej strony, do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie (2). Po trzecie, artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę (3). Po czwarte wreszcie, artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie utrzymywaniu w umowie nieuczciwych warunków, jeżeli ich usunięcie prowadziłoby do unieważnienia tej umowy, a sąd stoi na stanowisku, że takie unieważnienie wywołałoby niekorzystne skutki dla konsumenta, gdyby ten ostatni nie wyraził zgody na takie utrzymanie w mocy.

Niewątpliwie, jak z tego wynika, istotna jest ocena przede wszystkim co do tego, czy w Umowie znalazły się nieuczciwe warunki w rozumieniu art. 385¹ - 385² k.c., wykładane zgodnie z art. 6 ust. 1 Dyrektywy. TSUE uznał, że owe nieuczciwe warunki, niezgodnione indywidualnie, nawet jeżeli w istocie mogą wpłynąć na główne świadczenia stron, należy oceniać po myśli tych przepisów.

W tym miejscu podkreślić należy podkreślić, że TSUE na kanwie art. 4 i 6 dyrektywy 93/13 (EWG) posługując się wyrażeniami „określenie głównego przedmiotu umowy” i „relacja ceny i wynagrodzenia do dostarczonych w zamian towarów lub usług” uznaje, że sformułowaniu tym należy nadawać autonomiczną i jednolitą wykładnię, dokonaną z uwzględnieniem kontekstu tego pierwszego przepisu i celu danego uregulowania (wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., M., C#143/13, EU:C:2015:127, 50). Jeśli chodzi o kategorię warunków umownych mieszczących się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, Trybunał orzekł, że należy uważać za nie te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (wyroki: z dnia 3 czerwca 2010 r., (...), C#484/08, EU:C:2010:309, pkt 34; z dnia 23 kwietnia 2015 r., (...), C#96/14, EU:C:2015:262, pkt 33).

Jednocześnie TSUE pozostawił sądowi krajowemu decyzję, czy po wyeliminowaniu klauzul z umowy możliwe jest dalsze utrzymanie w mocy pozostałej części umowy. Tym samym, w realiach danej sprawy i umowy, to sąd meriti ocenia, na ile dane postanowienia niedozwolone ingeruje w główne świadczenia stron. Tak stać się może tylko wówczas, gdy kontrakt nie pozostaje ze sobą wzajemnie sprzeczny i wyeliminowane z niego elementy nie prowadzą do istotnej zmiany treści umowy, czyli de facto do przekształcenia dotychczasowego stosunku prawnego w inny.

W orzecznictwie europejskim podkreśla się również, że zadaniem sądu krajowego jest wyłącznie wykluczenie stosowania nieuczciwej (niedozwolonej klauzuli) w taki sposób, aby nie wywoływała wiążącego dla konsumenta skutku (C-154/15, C-308/15). Sąd krajowy nie jest natomiast władny dokonać zmiany treści takiej klauzuli. Przepisy dotyczące uznawania klauzul za abuzywnie zostały wprowadzone w interesie konsumentów, zatem ich interpretacja i stosowanie powinny dążyć do znalezienia rozwiązania korzystnego dla konsumentów, przy czym umowa może dalej obowiązywać, o ile jest to możliwe.

Wracając zatem do umowy łączącej strony niniejszego postępowania, należy wskazać, że po pierwsze powódowie powoływali się co prawda głównie na klauzule abuzywnie dotyczące przeliczenia (waloryzacji) rat spłaty kredytu oraz kwestionowali cały mechanizm indeksacji, niemniej podnosili także nieważność całej Umowy w świetle art. 58 k.c., a nadto w jednym ze swoich głównych roszczeń domagali się także zapłaty części już spełnionego w określonym czasie świadczenia kredytowego, wywodząc owo roszczenie z abuzywności lub nieważności części umowy (ewentualnie

całości) i domagali się zwrotu części dokonanych spłat rat kredytu - kwoty wyliczonej przez nich - po wyeliminowaniu mechanizmu indeksacji kredytu do CHF, za wskazany w sprawie okres.

Jak już wyjaśniono na wstępie rozważań, Umowa może być uznana za nieważną (art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 k.c.) także wówczas, gdy wyeliminowanie postanowień abuzywnych pozbawia ją regulacji dotyczącej głównych świadczeń stron

Sąd Apelacyjny zauważa, że TSUE wydając w dniu 3 października 2019 r. wyrok w sprawie C 260/18 poddał w wątpliwość – po pierwsze - dotychczasowe praktyki sądów, w tym Sądu Najwyższego, zmierzające do zastąpienia klauzul indeksacyjnych uznanych za abuzywne, innymi mechanizmami (dyspozytywnymi), nie umówionymi lub nie przewidzianymi wprost przez przepisy prawa. Po drugie, jakkolwiek TSUE nie wykluczył „uzłotówkowania” kredytu, poprzez eliminację wadliwej klauzuli indeksacyjnej i pozostawienie pozostałych zapisów umownych, ale pozostawił sądowi meriti dokonanie oceny, czy po tego rodzaju operacji umowa może nadal obowiązywać (teza 44 Wyroku TSUE) i jednocześnie wskazał, że może to nastąpić pod warunkiem, że zgodnie z przepisami prawa krajowego takie utrzymanie w mocy umowy bez nieuczciwych postanowień jest prawnie możliwe, co musi zostać zweryfikowane przy zastosowaniu obiektywnego podejścia - zob. podobnie wyrok z dnia 14 marca 2019 r., (...), C#118/17, EU:C:2019:207, pkt 40, 51; a także wyrok z dnia 26 marca 2019 r., (...), C#70/17 i C#179/17, EU:C:2019:250, pkt 57).

Art. 6 ust. 1 drugi człon zdania dyrektywy 93/13 sam w sobie nie określa kryteriów dotyczących możliwości dalszego obowiązywania umowy bez nieuczciwych warunków, lecz pozostawia ich ustalenie zgodnie z prawem Unii, krajowemu porządkowi prawnemu. Chodzi przy tym o obiektywne podejście, a zatem niedopuszczalne jest uznanie sytuacji jednej ze stron umowy, zgodnie z prawem krajowym, za decydujące kryterium rozstrzygające o dalszym losie tej umowy (zob. podobnie wyrok z dnia 15 marca 2012 r., (...) i (...), C#453/10, EU:C:2012:144, pkt 32).

Innymi słowy, nie chodzi w ramach takiej oceny o preferowanie lub „karanie” jednej ze stron Umowy, za wyjątkiem eliminacji postanowień abuzywnych, jeżeli są ku temu podstawy. W sytuacji więc, gdy unieważnienie (uznanie za bezskuteczne) klauzul zakwestionowanych przez kredytobiorców doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty, zgodnie z dotychczasowym orzecnictwem Trybunału, takie klauzule dotyczące ryzyka wymiany wpływają na główny przedmiot umowy kredytu, a w związku z tym obiektywna możliwość utrzymania obowiązywania przedmiotowej Umowy kredytu bez wadliwych klauzul indeksacyjnych nie wydaje się możliwa (por. także wyrok z dnia 14 marca 2019 r., (...), C#118/17, EU:C:2019:207, pkt 48, 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

Jak z powyższego wynika, eliminacja indeksacji z pozostawieniem kredytu złotowego oprocentowanego stawką LIBOR 3M ze stałą marżą, byłaby sprzeczna z orzecnictwem TSUE na tle art. 6 dyrektywy 93/13. Wprowadzałaby chaos prawny i modyfikowałaby umowę kredytową w sposób naruszający równowagę stron oraz ich wolę wyrażoną przy zawieraniu Umowy. W istocie w praktyce, preferowałaby niektórych konsumentów kosztem banków i pozostałych konsumentów kredytów bankowych i całego systemu bankowego, z przyczyn, które nie są zapisane w treści dyrektywy 93/13 (EWG), ale wynikających z interesów ekonomicznych części konsumentów, którzy zmierzają do zmiany charakteru umowy na maksymalnie korzystny dla siebie. Tymczasem, mechanizm unieważnienia Umowy przyjęty w orzecnictwie TSUE, ma zapewnić z jednej strony ochronę konsumenta, który uznaje trwanie Umowy (obarczonej wadliwymi klauzulami konsumenckimi) za niekorzystne; z drugiej zaś pozwala obu stronom, w sytuacji braku stosownych przepisów dyspozytywnych – na podstawie prawa krajowego dotyczącego nienależnego świadczenia i bezpodstawnego wzbogacenia - odzyskać równowagę związaną z unieważnieniem umowy i odpadnięciem dotychczasowych podstaw świadczeń, na warunkach zobiektywizowanych, wynikających z tych przepisów.

Stąd, wobec braku możliwości utrzymania Umowy, sąd staje przed koniecznością rozważenia unieważnienia umowy, na co konsument musi wyrazić zgodę (teza 53 i 66 Wyroku TSUE z 3 X 2019 r.).

IV. (Subsumpcja) Sąd Apelacyjny zgadza się z takim odczytaniem powoływanego wyroku TSUE, którego dokonał m.in. także Sąd Najwyższy w wyroku z 29 października 2019 r. (IV CSK 309/18, Legalis, (...)) że w przypadku

uznania, że w umowie kredytu bankowego znajdują się niedozwolone klauzule konsumenckie, rozważać należy: (1) ustalenie, czy po wyeliminowaniu klauzuli niedozwolonej, zgodnie z przepisami krajowymi, umowa kredytu bankowego może nadal obowiązywać w pozostałym zakresie jako ta właśnie umowa, mająca strony, przedmiot oraz prawa i obowiązki stron; po drugie (2) może uznać umowę za nieważną lub – (3) w zależności od spełnionych przesłanek – doprowadzić do unieważnienia zawartej umowy, która bez klauzuli niedozwolonej nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym, zwłaszcza ze względu na brak (odpadnięcie) któregoś z koniecznych jej składników.

Owo unieważnienie Umowy przez sąd – w realiach prawa krajowego - będzie ustaleniem (art. 189 k.p.c.) nieważności (art. 58 k.c.), przy uwzględnieniu charakteru naruszeń poszczególnych postanowień umownych, ich wpływu na trwanie Umowy oraz możliwości jej utrzymania w oparciu o istniejące w dacie jej zawarcia przepisy dyspozytywne. Może też przybrać przesłankowego stwierdzenia nieważności Umowy w ramach żądania o zapłatę, jeżeli wola konsumenta i zgoda na skutek takiego unieważnienia są jednoznaczne i podtrzymana przed sadem na datę zamknięcia rozprawy.

To miało miejsce w sprawie, a samo żądanie stwierdzenia nieważności Umowy w sentencji (upadku Umowy) nie mogło odnieść zamierzonego skutku w świetle art. 383 k.p.c., tj. zgłoszenia tego żądania dopiero na etapie postępowania apelacyjnego.

W takiej sytuacji, rozliczenie Umowy unieważnionej (tu: przesłankowo) odbywać się będzie poprzez przepisy o nienależnym świadczeniu wedle sytuacji *condictio causa finita* (art. 410 § 2 k.c. - podstawa świadczenia odpadła), ze skutkiem *ex tunc*, przy zastosowaniu jednak także art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c.

Stąd takie odczytanie art. 6.ust. 1 Dyrektywy 93/13 EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29) w zw. z art. 385¹ i art. 385² k.c., po myśli wyroku TSUE z 3 października 2019 r., stanowi podstawę prawną, która pozwala na ustalenie (art. 189 k.p.c.) nieważności Umowy (art. 58 § 1 k.c.) przez sąd krajowy, bądź przesłankowe stwierdzenie tej nieważności w ramach żądania o zapłatę.

Reasumując: Sąd Apelacyjny stwierdza, że umowa zawierała klauzule abuzywne, które podlegały wyeliminowaniu z jej treści, jako sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające prawa konsumentów jako strony słabszej, jednakże po ich wyeliminowaniu nie da się utrzymać Umowy w mocy, ponieważ Umowa zmieniłaby całkowicie swój charakter, wbrew temu, na co umówiły się strony. Byłaby to w istocie skrajna postać rekonstrukcji Umowy, kredytu złotowego, wg oprocentowania LIBOR 3M ze stałą marżą, z pominięciem warunków, w jakich doszło do zawarcia Umowy kredytu indeksowanego.

Uwzględnienie zatem żądania powodów dotyczące zapłaty, przy jednoczesnej ich zgodzie na stwierdzenie nieważności całej Umowy, jest zatem usprawiedliwione.

Skutkiem tego jest zasądzenie dochodzonej kwoty obejmującej część spłaconych rat kapitałowo –odsetkowych. Przy czym, wobec stwierdzenia nieważności Umowy, chodzi w istocie o część spełnionego świadczenia przez powodów na podstawie nieważnej Umowy.

Dochodzona kwota została zasądzona na rzecz każdego z powodów po połowie.

V. (Zarzut zatrzymania)

W myśl art. 496 k.c., jeżeli wskutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot. Przepis ten stosuje się odpowiednio do nieważności umowy (art. 497 k.c.). Przy czym chodzi o nieważność *ex tunc*, a z taką mamy do czynienia w sprawie.

W niniejszej sprawie o zwrot części świadczenia wystąpili tylko powodowie, a pozwany na wypadek uwzględnienia powództwa i stwierdzenia nieważności Umowy, zgłosił zarzut zatrzymania swojego świadczenia – kwoty 527 800 zł – wypłaconej powodom kwoty kredytu.

Zarzut ten ma usprawiedliwione podstawy.

W sprawie mamy do czynienia z umową wzajemną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2014 r., IV CSK 440/13, LEX nr 1444460). Umowa o kredyt bankowy jest umową nazwaną uregulowaną poza kodeksem cywilnym. Zgodnie bowiem z art. 69 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1376 z późn. zm.; dalej pr. bank.) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy, na czas oznaczony w umowie, określoną kwotę środków pieniężnych a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami, w umownym terminie spłaty oraz do zapłaty prowizji od przyznanego kredytu. Jest to więc umowa kausalna, dwustronnie zobowiązująca i wzajemna, ponieważ zobowiązanie kredytodawcy do udostępnienia środków pieniężnych jest odpowiednikiem zobowiązania kredytobiorcy do zapłacenia oprocentowania i prowizji.

W myśl wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2005 r. (IV CK 204/04, LEX nr 277849) wymagalność zobowiązania nie zachodzi, gdy dłużnik dysponuje zarzutem hamującym roszczenie wierzyciela, a takim zarzutem jest niewątpliwie zarzut zatrzymania. Skuteczne skorzystanie przez stronę z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego wyłącza opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia. Por. także wyrok SN z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 651/00, OSNC 2002, nr 12, poz. 155).

W uchwale z 20 listopada 2015 r., III CZP 83/15 (Biul. SN 2015, nr 11, s. 12), Sąd Najwyższy odnosił się do warunków i skutków odstąpienia od umowy wzajemnej. Przewidziane ustawą uprawnienie do odstąpienia od umowy ma charakter kształtujący, a jego wykonanie pozwala na zniesienie łączącego strony stosunku prawnego. Skutki złożenia tego oświadczenia określa art. 494 k.c., z którego wynika, że składający je obowiązany jest zwrócić drugiej stronie wszystko, co otrzymał od niej na podstawie umowy. Odstępujący od umowy może zarazem żądać zwrotu tego, co sam świadczył na jej podstawie. Do kolejności i terminu zwrotu świadczeń w przypadku złożenia przez jedną ze stron oświadczenia o odstąpieniu od umowy wzajemnej, ustawodawca odniósł się w art. 496 k.c. i przyjął w nim zasadę nawiązującą do ustalonego w art. 488 § 1 k.c. obowiązku jednoczesności świadczeń spełnianych na podstawie umowy wzajemnej. Z art. 496 k.c. wynika bowiem, że do wzajemnego zwrotu świadczeń po złożeniu oświadczenia woli o odstąpieniu od umowy powinno dojść jednocześnie, a ten, kto składa oświadczenie o odstąpieniu od umowy wzajemnej na podstawie art. 491 k.c. powinien być gotów do zwrotu tego, co otrzymał na jej podstawie już w momencie, gdy składa oświadczenie o odstąpieniu od umowy.

Jakkolwiek kwestia rozliczeń stron z tytułu nienależnych świadczeń (art. 410 k.c.) i ewentualnych wyłączeń zwrotu na podstawie art. 411 k.c. została objęta pytaniem tutejszego Sądu Apelacyjnego do Sądu Najwyższego (sprawa I ACa 333/19) i niej jest jednoznacznie przesądzona na tle umów konsumentów z bankami, które to umowy zostały uznane za nieważne ze skutkiem ex tunc, skład rozpoznający niniejszą sprawę uznaje, że w sprawie ma zastosowanie niewątpliwie powołany wyżej przepis art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. Roszczenie o zapłatę powódki, jest usprawiedliwione wobec nieważności Umowy, ale jest tamowane zgłoszonym zarzutem zatrzymania pozwanego Banku, dotyczącym jego własnego świadczenia. Jednocześnie pozwany nie skorzystał z innych zarzutów: potrącenia lub skierowania wobec powódki własnego żądania o zapłatę.

VI. Z tych wszystkich względów uznając apelację powodów z przyczyn wyżej wskazanych za usprawiedliwioną, jednocześnie w swym rzeczywistym, materialnoprawnym efekcie, pochłaniającą pozostałe żądania powodów, za wyjątkiem roszczenia odsetkowego, a z tych samych względów apelację pozwanego uznając za niezasadną w całości i przyjmując, że zmiana polegająca na zasądzeniu kwot dochodzonych na rzecz powodów, była – wobec stwierdzonej przesłankowo nieważności Umowy - pełną konsumpcją roszczenia powódki, z zastrzeżeniem jedynie należności odsetkowej, na podstawie art. 386 i art. 385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

O kosztach procesu w obu instancjach orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., art. 100 i art. 98 k.p.c. uznając, że powodowie ulegli tylko w nieznaczącej części swojego żądania. Na te koszty złożyła się opłata od pozwu i apelacji oraz stosowne wynagrodzenie adwokackie w stawce minimalnej w obu instancjach. Tak ustalony koszty postępowania

zostały zasądzone od pozwanego na rzecz powodów po połowie. Dagmara Olczak – Dąbrowska Roman Dzięczek Beata Kozłowska